園丁ê話 園丁：Lîm Chùn-iok

「大嫂」真chán！

最近台灣公論報ê訂戶朋友tú-tioh我lóng講，「大嫂」hit篇chán；mā有讀者來e-mail講「蕃薯園」內容jú來jú精彩，加油！Chiah-ê鼓勵hō我放bē記得編輯排版ê辛苦。但是tioh-ài向讀者kap「大嫂」作者多名谷先生道歉，因爲排版無小心soah kā上精彩ê部分lâuh-kau去，只好tī chit期來一個「補遺」。

Mā有讀者反應講「蕃薯園」猶使用hiah-nih濟ê漢字，意思是講「去漢」ê進度siuⁿ慢。真多謝波士頓ê陳清俊先生投稿chit篇以台灣羅馬字爲主，部分附加漢字ê文章，án-ne thang來證明台語有一工會全部用羅馬字。

大嫂 (3) 補遺

(請插入第1999期「大嫂(3)」倒算第五段)

有一位hō人派駐印尼ê玻璃製造工程師ê朋友來批，講伊選清明節歐睏，請朋友陪伊駛車，一百外公里沿路問，chhōe去到阮老母e墓地獻花敬拜，對顧墓園ê人得tioh真重要ê通知，新ê都市重劃，無jōa久這個墓區政府會廢除。Hia是阮多數兄弟姊妹出世ê所在，是阮ê第二個故鄉，接tioh chit-ê要緊ê消息，大嫂代表阮家族，飛往長途遠洋生疏地ê印尼爪哇，請人工kā阮阿母ê骨頭kap墓碑抗起來打包運轉來，hit時是1977年。親愛ê阿母，孤單無伴家己一個靜靜tī hia安眠40冬，過身ê時35歲。

上帝ê恩賜，大兄退休前做一件大工課。開始ê時，有人潑冷水講，這是無可能完成e戇代誌，大兄利用看患者以外ê時間，tak日做無停，終歸尾用六冬ê時間完成此件，對教會、對全國台灣人真有意義koh有路用ê偉大工程，而且亦創作真濟首優美動人ê歌曲，有幾首是獻hō教會。大兄ê恆心，m̄驚艱苦，堅持到底ê精神，真使人敬佩。1996年，受伊卒業ê中學甄選爲傑出校友，亦受台美兩地教會kap醫師公會邀請去做二個主題ê演講——「台語ê?」kap「白色恐怖」。Ē-tàng順利完成chiah-ê大事業，有一個上重要ê動力，全心全力鼓勵kap支持ê、就是時時陪伴tī身軀邊，關心、扶持kap照顧ê心愛ê牽手——阮ê大嫂。

母語 勸世歌

/Siau Lah-jih

關心家己母語是智慧
尊重別人語言是慈悲
看輕家己母語是無知
阻礙別人母語是惡質
挽救母語是替祖先做功德
推銷母語是爲家己積善事
Teh-beh絕種生物ài解救
Giông-beh消失語言愛復活
復活母語由家庭做起
搶救母語需要學校支持

每週壹諺

註解：Tân Chheng-chùn

Kau chòe-soaⁿ, m̄-thang kau chòe-koaⁿ
交做山，m̄-thang交做官

Chù: Pêng-iú ê kau-pôe, chòe-soaⁿ-ê tiong-hō, kau-pôe hō-siong lī-ek. Chòe-koaⁿ-ê kan-khiáu, kau-pôe ē siông-siông siū lī-iōng.

註：朋友ê交陪，做山ê忠厚，交陪互相利益；做官ê奸巧，交陪會常常受利用。

看阿仁漫畫學台語

田雞仔gâu顧厝 Chhân-ke-á gâu kò-chhù

(請來唸台灣鳥仔詩歌— 學台語)

■ 蕭平治

叫你雞仔你koh會泅水，
Kiò lí ke-á lí koh ē siû-chúi,
講你是鴨，m̄-koh有雞爪無鴨腳蹄
Kóng lí sī ah, m̄-koh ū ke-jiáu bô ah-kha-tê,
Kui工bih tiàm水邊lòm地，
Kui-kang bih-tiàm chúi-piⁿ lòm-tē,
翁仔bó仔恩恩愛愛，chhōa出娶入
Ang-á-bó-á un-un-ài-ài, chhōa-chhut chhōa-jip,
顧家顧厝，逍遙自由。
Kò-ke kò-chhù, siau-iâu chū-iû.

Chhân-ke-á（田雞仔）＞紅冠水雞＞Moorhen.

Chhân-ke-á tòh是歇tī水田裡ê水雞（m̄是水蛙），淺黃綠色ê雙腳chiâⁿ明顯，mā有人kā號做「chheⁿ腳仔」，是真普遍ê留鳥，tiàm-tī lòm地、水邊、溪仔邊、水田，tī透早抑是boeh暗仔出來活動，食細隻蟲仔，植物（sit-bùt）ê芽(iⁿ)。

〈薛光雄攝影〉

溫泉 北投ê景緻(1)

Tân Chheng-chùn

Pak-tâu(北投) tī toh-ūi? Tī Tâi-ôan(台灣) pak-pō(北部) ê Tâi-pak kōan (台北縣); āu-lâi siòk tī Iông-bêng-san Kóan-lí kiòk(陽明山管理局); āu-lâi hap-pèng(合併) tī Tâi-pak chhī(台北市) ê lāi-bīn. Pak-tâu ê tèk-sek(特色) sī hong-kéng(風景) chin súi. Ū soaⁿ ū ô, ū hô-kau(河溝), iā ū hé-soaⁿ (火山) ê jiàt ê ian-khì(煙氣). Só-í thian-jiân(天然) ê un-chôaⁿ chiū sán-seng (產生). Jit-pún(日本) lâng kàu Tâi-ôan chiū khai-hoat(開發) chit-ê un-chôaⁿ. Pak-tâu ê un-chôaⁿ sī chin chá chiū chin chhut-miâ(出名). Tī Jit-pún chiàm-niá(佔領) ê sî, Jit-pún lâng, Tâi-ôan tak só-chāi ê lâng lóng chin ài lâi Pak-tâu sóe un-chôaⁿ(洗溫泉).

Pak-tâu in-ūi ū un-chôaⁿ, chiū chōe-chōe lú-siā (旅社), piàt-chong(別莊), ko-kip-chhù(高級厝) khím̂khí-lâi, chiâⁿ-chòe Sin-pak-tâu(新北投). Gôan-lâi só-tòa ê koe-chhī(街市) ê só-chāi chiū kiò-chòe Kū-pak-tâu(舊北投). Góa sóe-hàn só tòa ê só-chāi tú-hó tī Sin-pak-tâu kap Kū-pak-tâu ê kau-kài(交界) hū-kūn. Hông-káng(磺港) tī hū-kūn (附近) lâu-kè. Chit-ê hông-káng kui-nî sī sio-sio (燒燒) ê chúi. Tang-thiⁿ(冬天) chúi ōe chhèng-ian. Sī siu-chip un-chôaⁿ só pâi-chhut ê chúi ê kau. Hông-chúi(磺水) bōe-tàng ēng-chòe ak-chhân(沃田), só-í tioh hun-khui lâi chip.

Pak-tâu ê un-chôaⁿ hun-chòe nīng chióng —— chhiⁿ-hông(青磺) kap pèh-hông (白磺). Chhiⁿ-hông sī tāi-seng ū ê. Pak-tâu ū chit-tiâu Un-chôaⁿ-lō (溫泉路); chiū-sī tùi chhī tiong-sim hiòng soaⁿ it-tit khì ê chit-tiâu lō. Kàu Un-chôaⁿ-lō ê chīn-bé chiū-sī chhiⁿ-hông ê chúi-gôan-tē(水源地). Chit khut só-chāi it-tit ū khì phùn-chhut. Ū chúi (khó-lêng sī thian-jiân koh ū jîn-kang) tī chit khut ê lāi-bīn. In-ūi khì sī chin sio, só-í chúi iā chiū sio-khí-lâi. Chit só-chāi ê chúi tòa chhiⁿ-sek, sī chheng-chheng ê chhiⁿ-chúi, ōe-tàng khòaⁿ kàu té; kiò-chòe chhiⁿ hông-chúi(青磺水). Jiân-āu chiong chit-ê hông-chúi keng-kè hông-kóng ín kàu lú-kóan á-sī kong-kiōng ê èk-sek (sóe-seng-khu-keng). Hó-giàh-lâng ê piàt-chong iàh-ū un-chôaⁿ ê siat-pī. Chhiⁿ-hông ê un-chôaⁿ tāi-seng ū. Āu-lâi un-chôaⁿ bô kàu-ēng, chiū koh khai-hoat lēng-gōa chit-ê hông-khut(磺堀); sī hióng Chháu-soaⁿ(草山＝Iông-bêng-san) ê hong-hiòng iok chit-lí lō. Chit khut ê hông-chúi sio-khì khah tōa; só sán-seng sī pèh-pèh(白白), lô-lô(濁濁) ê hông-chúi, chiū kiò i chòe pèh-hông. Chit-ê pèh-hông ê chúi-gôan-tē sī tī Pak-tâu ng Chháu-soaⁿ ê lō-tiong chiū khòaⁿ ōe tioh. Chin tōa khut. Chá-kî (早期) tī chit ê só-chāi ū chhut liû-hông (liû-ñg)(硫磺).

Kóng-kàu nīng-chióng ûn-chôaⁿ, ū chin tōa ê chha-piàt(差別). Tû-liáu sek-tì(色緻) kap chheng-tō(清度) bô-kâng í-gōa, chhiⁿ-hông ê un-chôaⁿ sī bōe-sái (未使) ēng sap-bûn(＝華語ê肥皂). Sap-bûn tú-tioh chhiⁿ hông-chúi chiū piàn-chit(變質) chiâⁿ-chòe nńg-nńg(軟軟) ê iû-thô(油土), boah tī seng-khu chiū ná thô-bê (土糜) kô tī sin chiūⁿ. Lú sóe lú bô chheng-khì. Ná-sī pèh hông-chúi chiū bô chit ê hiān-siōng (現象).

Lūn-kàu tī un-chôaⁿ sóe seng-khu, èk-keng (浴間) ê lāi-bīn ū un-chôaⁿ khut chit tōa khut, piⁿ-á ū chúi-tō lâi ê léng-chúi(冷水) khut. Lâng tioh ēng léng-chúi chhiâng(沖) seng-khu chiah ōe-sái chìn-jip khí un-chôaⁿ khut chìm. Ná-sī kiaⁿ kôaⁿ ê, ōe-sái tī khut-á kiⁿ, ēng un-chôaⁿ ê chúi chhiâng seng-khu chiah thang jip un-chôaⁿ khut. Un-choaⁿ khut sī ēng lâi chìm(浸) seng-khu. Bōe-sái tī lāi-bīn sóe. Ū-sî un-chôaⁿ ê un-tō chin sio, chiū chìm ê sî, tāi-ke lóng bōe-sái tín-tāng. Chìm kúi hun-cheng (分鐘) liáu-āu, chiū ōe lâu-kōaⁿ(流汗). Chiū thang khí-lâi kàu khut piⁿ hioh liâng chit-ē, iàh thang chhiâng léng-chúi, luk-sian, sóe kōaⁿ, á-sī ēng léng-chúi sóe seng-khu. Án-nī chìm un-chôaⁿ kúi-piàn liáu-āu, chiū ēng léng-chúi sóe chheng-khì chôan seng-khu. Kui seng-khu chin sóng-khòai(爽快).

It-pōaⁿ(一般) jîn-ke ê chhù-lāi bô un-chôaⁿ, chiū khì kong-kiōng(公共) èk-sek(浴室) sóe. Tī Jit-pún sî-tāi sóe chit-piàn ài hù(付) saⁿ sián chîⁿ. Só-í ū sî khì sóe un-chôaⁿ ê sî, kóng khì saⁿ-sián-keng. Tng góa sòe-hàn ê sî, í-keng sī kok-bîn chèng-hú, tī kong-ka ê kong-kiōng èk-sek sī chit-nīng kak gûn. Iáh ū su-jîn keng-êng(經營) ê kong-kiōng èk-sek; in ê siu-hùi ū khah kùi chit-sî-á. Kong-kiōng èk-sek iā ū hun nīng chióng, chiū-sī tāi-chiòng-hòa(大眾化) ê un-chôaⁿ, kap su-jîn(私人) ê un-chôaⁿ. Tāi-chiòng-hòa ê un-chôaⁿ sī chin tōa-khut. Lâm-lú(男女) hun-khui, tī nīng-pêng chòe nīng khut, siu-hùi (收費) khah siòk. Ná-sī su-jîn ê un-chôaⁿ khut sī khah sòe-khut. It-pōaⁿ siu-hùi khah kùi, chôan-ke(全家) chòe-hóe sóe, pē-bú seng kā gín-ná sóe hó, chiah ka-kī sóe. Lâm-lú ōe thang chòe-hóe sóe. Chôan-ke thang tông-sî hióng-siū sóe un-chôaⁿ ê chu-bī(滋味). Ná-sī ài chúi khah chheng, chiū tioh tī thàu-chá khì sóe un-chôaⁿ.

Ná-sī lí khì Pak-tâu, chin-chōe lú-siā lóng ū un-chôaⁿ ê siat-pī(設備). Sóe un-chôaⁿ sī pau-khoat(包括) tī tòa lú-siā ê hùi-iōng(費用) lāi. Só-í lí chit-ē tòa lú-siā, góa khng lí tāi-seng sóe un-chôaⁿ, chiah chòe kî-tha ê ôah-tāng(活動). Che sī jîn-seng tiong chin hó koh bô kùi ê hióng-siū (享受). Ná-sī bô tòa lú-siā ê, iā thang chhē chit-keng kong-kiōng èk-sek lâi sóe un-chôaⁿ. (作者是波士頓鄉親 陳清俊)

正月9~11日相招來去

NEW ORLEANS

順續 tàu-tīn 分享

咱ê蕃薯園台語文

台語教室 8~2

Harvard大學 李勤岸教授 編

Dialogue 2 Bô sī-kan

Atin: Chhia-thâu kàu ah. Lí ê pêng-iú leh?
Arnold: Tī hia, tī hia. Hi! A-hôa, A-hôa.
A-hôa: Arnold, lí m̄-sī kóng bān chit-ē-á niâ, ná-ē bān hiah kú?
Arnold: Sit-lé sit-lé, Ah-to that-chhia ah.
Atin: Tioh lah, tioh lah, Tâi-pak ê kau-thong chiok bái ê.
Arnold: Góa bē-kì-tit kā lín kài-siāu. I kiò-chò Ñg Siok-tin; i kiò-chò Lâu Bí-hôa.
Atin: Lâu sió-chiá, lí hó. Lâng lóng kiò góa Atin, chham tē it hu-jîn kāng miâ lah.
Ahoa: A-tin lí hó. Arnold, lán ài khah kín phah chhia-phiò, bô siáⁿ sî-kan lah. Tōng-bùt-hng 5 tiám tioh koaiⁿ ah.
Arnold: Atin, lín Tâi-pak ê chiat-ūn chhia-phiò góa bē-hiáu phah, mâ-hôan lí thè góa phah, kám hó? Khí Bak-sa ài gōa-chē chîⁿ?
Atin: Góa lâi kà lí án-chóaⁿ bé. Chin kan-tan, lán chín tī chhia-thâu tioh bô, lí khòaⁿ Bak-sa tī chia. Âng-sòaⁿ kàu chia chóan kam-á-sòaⁿ, chiū-sī Bak-sa-sòaⁿ. Lí khòaⁿ án-ne sī 25 khơ tioh--bô? Lí kā 25 khơ lok--lòh-khí, phiò tioh chhut-lâi ah. Ū-kàu kán-tan.
Arnold: M̄-koh góan hia e tē-hā-thih koh khah kán-tan. 1 khơ tòh iû-chāi lí chē, bô kóan lí khì gōa hng.
Atin: Án-ne ū-iáⁿ koh khah kán-tan.
Ahoa: chhia lâi ah.

請踴躍投稿
E-mail: fjylin@yahoo.com.tw

陳文成教授紀念基金會

各位同鄉：

陳文成教授紀念基金會自一九八一年成立以來，在熱愛台灣，關心陳文成事件的同鄉支持下，一直不餘遺力的爲台灣的民主，人權在打拼。二十外年來，本基金會每年在美國和台灣頒發五至七名的獎學金，一方面肯定得獎學生們的努力和成就，一方面也鼓舞了更多的台灣學子來關心台灣。二十外年來，本基金會曾發行《台灣文化》雜誌，舉辦週年紀念會，贊助台灣人作家寫作，邀請台灣作家，文化工作者訪美，舉辦紀念音樂會，舉辦台灣藝術花展，協辦二二八劇展《未完成的夢》及各式各樣的文化及政治活動。並長期支持《台灣公報》(Taiwan Communique, http://taiwandc.org)，《台灣學生》(台灣學生社 Taiwanese Collegian, http://tc.formosa.org)和ITASA (http://itasa.org)。

近年起我們除了固定的獎學金外，更在陳文成生前執教的Carnegie Mellon University設立一個紀念陳文成的獎學金。自2001年起島內的台美文化交流基金會也在我們美國的同鄉鼓勵下獲得正名爲陳文成教授紀念基金會。

Name: _____ 漢名: _____ (Optional)
Address: _____
Telephone: _____ Fax _____
Email: _____
Donation : 50 / year or 100 / year or _____ / year (Check Payable to CWCMF)
(CWCMF is a nonprofit organization, donations to CWCMF are tax-deductible)
P. O. Box 6223 Lawrenceville, N.J. 08648

台語文專刊 蕃薯園 (37)